Број 277. У Новом Саду у среду 12. децембра 1901 Година XXXVI.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за празником.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот. на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за цела године 2 круне, на целу годину 4 круне

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“, дионичарског друштва за издавање српских књига и новина, у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Почетком 1902. године ступа „Застава“ у 37. годину свога излажења и излазиће 6 пута недељно, а то је сваки дан осим понедеоника и дана после празника.

Ми ћемо и даље чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке. На сваки начин, имаћемо пред очима народне интересе. У послу око издавања овог листа могу нам помоћи пријатељи странке и „Заставе“, ако се постарају да њихова сарадња буде још обилатија и да нам стеку нове претплатнике.

Надамо се, да ће пријатељи овог листа и пријатељи радикалне странке озбиљно узети ову ствар.

Обраћамо нарочиту пажњу на „Заставине“ народне бројеве од петка. Ти бројеви се удешавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје 4 круне годишње, а на три месеца 1 круна.

Иначе је цена „Застави“ 28 круна годишње, 14 круна на по године, 7 круна на четврт године, а 2 круне и 40 потура на један месец. Поједини бројеви стају 10 потура.

У Новом Саду, 10 децембра 1901.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

»Анархија у вршачкој епархији.«

Кад год се што у вршачкој епархији за ових минулих неколиких година, на пољу јавности а посебице на пољу наше народно-црквене автономије догодило, никад није „Браник“ пропустио, а да своју малицију не покаже, шта више није се он устручавао, да рад вршачких епархијских скупштина пред јавношћу не само омаловажи, већ једноставно денунцира, као неродољубив, незаконит и анархистичан! Врло је то симптоматично код „Браника“, да се он у овој својој работи никад неће да заустави, већ увек преко граница објективне критике иде. Зашто он тако ради, казаћемо већ при крају, као што му се то не један пут у овом листу и доказало.

Но ми нећемо да се узбуђујемо. Хоћемо само да покажемо, како „Браник“ друге беди анархијом а овамо он и његови појмови нису ништа друго, већ оличена анархија.

Пођимо оним редом, којим се он у своме 148. броју у чланку под натписом: „Анархија у вршачкој епархији“ — послужио.

Замера он најпре, што се епархијска скупштина узнове изборе епархијских скупштинара без одобрења Саборског Одбора сазвала. „Браник“ изјављује, да он осуђује ту наредбу Саборског Одбора, али ипак као човек лојалан, тога је мишљења, да се наредба „наше највише автономне власти“ мора поштовати и извршавати. Ми нећемо да дуљимо разговор, али је наше немеродавно мишљење то, да оваку врсту наредаба један ли за прелазне функције овлаштен Саборски Одбор није могао нити смео доносити тим мање, што је ово чисто легислативна диспозиција, а Саборски Одбор ни као екзекутивна власт, најмање пак као административно-судски форум има права да обавезно тумачи диспозиције легислативне природе у стварима оним, које су ван његовог делокруга, пошто он нема права да врши контролу над епархијском скупштином, о чему се до сад у јавности доста писало и исцрпно расправљало.

Писац „Браников“ нарочито удара гласом на оном пасусу своме, како „Саборски Одбор никако не би могао допустити, да се избори епархијских скупштинара свакетри године обнављају.“ Ово је врло важно признање пишчево, јер се у њему управо огледа тежња његова, како би се ове данашње автономне неподобштине петрификовати могле. За тим баш и жуди „Браник“ и за то је по његовом мишљењу, сам састав епархијске скупштине вршачке „у своме основу (?!) неправилан и незаконит“. — За доказ ових својих навода послужио се „Браник“ најпре набрајањем неких чињеница, као што су: а) одлука саборског одбора од 10. марта 1886. год., б) досадашња пракса, и в) сам закључак епарх. скупштине вршачке одржане 30. октобра 1897. год.

Нити одлука Саборског Одбора, нити пракса имају обавезне снаге при правилном пресуђивању овог питања. Може један највиши судски форум разне децизивне одлуке доносити, ипак оне нису обавезне за нижи судски форум, већ служе само као цинозура. Друго је нешто децизија, а друго је пак јасно слово закона. Децизија није никад оно, што је закон. Обавезно тумачење закона има једино сам законодавац. Епархијска скупштина није нижи форум Саборског Одбора, да мора примити његово тумачење законодавчеве воље, као што ни епархијска скупштина у извесном административно-судском спору не може натурити какво тумачење своје за обавезно ни своме епархијском административном одбору а још мање Саборском Одбору. Док законодавац не протумачи извесну своју законску диспозицију тумачиће свако тело у своме делокругу дотичну одредбу законодавчеву онако, како он то за правилно и за себе обавезно пронашао буде. То је са свим природно и близу памети, а тако то бива у целом свету. Исто тако не би се нико могао позивати на праксу, нарочито такву, која се под притиском одлуке Саборског Одбора развила. — Таквим мотивима бранити ову ствар и сувише је неозбиљно.

Међу тим ми ћемо изнети гомилу разлога, који поред нас говоре за то, да је баш обнављање епархијског одсека једино правилно према духу односне привремене уредбе. Да је то тако позивамо се на мало час хваљену одлуку Саборског Одбора из године 1886. По тој одлуци у дужност је стављено епархијским скупштинама, да се ове периодично имају обнављати а не попуњавати, те према томе доследно кад се саме епархијске скупштине имају обнављати, јасно је као дан, да се и њихови управни одсеци имају обнављати а не попуњавати. Ако је било разлога за периодичну обнову самих скупштина, не може се замислити то, да није било разлога за периодичну обнову њезиних одсека, пошто је modus procedendi и тамо и овде један те исти.

Наиме мандат једне епархијске скупштине почива на поверењу изборника а односно на поверењу народном т. ј. са пружањем поверења добија се мандат, а са одузимањем овог поверења — дакле одузимањем животне снаге — гаси се исти.

ПОДЛИСТАК.

СЛЕПАЧКА ПЕСМА.

НАПИСАО: МАКСИМ ГОРКИ.

Превео Милован.

(Свршетак.)

А рђокоси попрети свом суседу, гурне га у ребра, а за тим засуче рукаве од своје кошуље. Онај црни међутим стисне усне и песнице. А из кутића се зачу сад танак глас:

— Кад је господин већ тако образован човек, он не треба да смета другима, кад се забављају. Зна тако лепо да говори, а овамо је после тако суров... То није лепо!

И она женска отвори очи, уздане, па опет зажмури. Затим завали своју главу, те метну једну руку на своје груди, и дубоким, пуним гласом, који је личио на трубу, стаде да пева:

„Смилујте се јадним слепцима...
Који не могу да раде...
Јер очи им ништа не виде...“

И у пивници наступи мир и тишина. Онај црни мушкарац седе и стаде руком ударати такт монотоне песме. А рђокоси се узбиљи Свечано је гледао око себе, подигао у вис прст и тихо сикао: »Пст!...« Али то није било потребно. Сви су непомично седели, као слаби старци, који се греју на топлу сунчеву зраку. А онај у црном капуту испружио свој врат и уво према певачици, те непомично седео и пажљиво слушао. Једно око му беше велико и црно, као угашен угљен, а оно друго беше мало и светлило се као ватра.

„Ej, не виде бела дана...
Ни светлости сунца јарка...
Смилујте се слепцу јадном...“

Песма беше монотона, као јецање. Не беше у њој више од два гласа: један дужи, а други краћи. А беху, као оно зупци у тестере. Но кад се гласови слили уједно, дирали су у срце.

„Смилујте се, добри људи...
Куд год макнем, ништ' не видим...“

И она женска је верно приказивала тугу на вечити мрак осуђених људи. У исказивању речи беше пуно округлине, а глас јој дрхтао од узбуђења, тако, да је потпуно изражена била туга и бол... У пивници беше потпуна тишина. Дубоки глас је испунио сву одају и прожимајући душу слушалаца, дрхћући је продирао на улицу.

Пред собом сам гледао све само погнуте главе, које је окружио полумрак. А кроз прозор видело се небо. Сунце је већ било зашло и на далеку западу се видео само шарени одсјај његових зрака. Један облачић, као каква птица с огромним крилима, треперећи крстарио је по вечерњој румени, на којој се јасно види заокружена контура од мрачног дрвећа. А облак, што је личио на птицу, летео је изнад њега, као да је хтео да се спусти на грање и тамо да се одмори. А и по пољу је владала тишина. Провидљиве сенке би се дизале од сунца и губиле се изнад поља. Дубоки и тупи глас оне женске испуни ми душу. Сви беху ганути тужном песмом. Сви од реда су седели ћутећки. Само једном се зачу промукнути глас напитог Нијушке: »А зашто муче овај?« Али тај узвик је угушила песма, као оно кад падне камен у дубок бунар, па се пад његов једва чује.

„О, света Богородице...
Зашто си нас тако казнила?

певала је она женска, а главом давала такт. Изгледала је као да се моли Богу. На грудма скопчани прсти њени су се мицали, као да њима удара по жицама човечје душе.

Видео сам, како је онај рђокоси са кајишом око чела, метнуо на сто петак пред ону женску и — прекрстио се. А женска, и не отварајући својих очију, испружи руку, узе прстима петак и лупи њиме о сто, а за тим га и опет остави на старо место његово. Рђокоси човек дубоко уздахну и немирно се стаде гнездити, а за тим опет обори главу.

У одаји беше све то мрачније, а песма биваше све то гласнија. А у души мојој се појави неко особито и веома силно осећање, које ми притискиваше душу. И ја погледах на вечерње руменило, и у тај мах ме спопаде страх: Да ли

Чим се нова епархијска скупштина изабере, гаси се живот оне старе скупштине, а са престанком мандата старе скупштине, престаје мандат у свима одсецима, који су попут мандата до оне управне власти дошли. Баш тај губитак поверења народног и односно скупштинског инволвира у себи ћутке управо — неповерење. Да се ово испостави, не мора бити усмености, ни писмености, већ треба неког чина, дела, из којег се несумњива изјава слободне воље може манифестовати. Где год је усвојен принцип репрезентативности, свуд ту важи као извор власти и управне дисциплине поверење позватих фактора, без којег се исто не да ни замислити.

После овог излагања нашег нема сумње, да и у нашој автономији, која на репрезентативном систему почива, не може друкчије бити и ко друкчије хоће, тај руши и обара основе њезине, тај управо уноси насиље, неред, расуло и анархију.

Да је ово по нами заузето становиште оправдано и правилно говори још и та околност, што је Сабор наш стварајући школску уредбу 1872. године, дакле на годину дана после саме донесене привремене уредбе о епархијама у своме 130. § у изрично установио, да мандат епархијског школског одбора траје донде, докле и мандат епархијске скупштине, досљедно овоме сматра законодавац, да и мандат епарх. конзисторије и епарх. административног одбора не траје дуже, већ колико и мандат саме епархијске скупштине. Кад се дакле узме све то у обзир, а нарочито и оно, да у јуриспруденцији постоји оно важно правило гледе тумачења спорних закон. одредаба: in dubio melius, т. ј. да се увек примени оно, што је боље, онда је за сваког, ко мало логично мислити уме, потпуно јасно, да је становиште епархијске скупштине вршачке у питању обнове свију одсека сасвим јасно и оправдано, те да дакле ко противно становиште заузима, тај хоће петрификацију и стабилизацију најцрње реакције и ретровагације у животу и телу наше народно црквене автономије.

Не можемо пропустити, а да не сузбијемо тврдњу „Бранikову“, да је и сама вршачка епархијска скупштина 1897. год. начело попуне а не потпуне обнове заступала. Ево тога и то једногласног решења исте скупштине дословце: „Решено је једногласно: овом приликом само попунити упражњена места у конзисторији и административном одбору и школски одбор сасвим обновити у смислу прописа §. 130. школске уредбе од 17. јула 1872. године; број чланова административног одбора повисити са 27 на 33 и упутити кандидациони одбор, да у смислу овог решења поступи“. — Ето тако гласи то решење, те докле ова епархијска скупштина није ништа учинила друго, већ је према своме једнодушном решењу из год. 1897. коректно поступила, а при доношању ове једнодушне одлуке епархијске скупштине године 1897. имали су удела не само радикали, већ такођер по „Бранику“ најсолиднији елементи и поборници наше народно-црквене автономије као што су били г. г. Др. Павле Марјановић адвокат, Паја Ј. Јовановић књижар, Др. Милан Гаџански адвокат и т. д. сви из Панчева, те тако дакле по логици нашег у свему хиперлојалног „Бранika“ доспели су ови „Браникови“ савезници — risum teneatis! — у ред најокорелијих — анархиста! Ово је заиста збогом памети!

А шта да кажемо на оно анимозно адвоцирање Школског Савета у ствари амовирања референта Ђорђа Поповића. И ту се „Браник“ заман тешка, јер је референт Поповић постављен на место ово у смислу свог декрета изрично „до сабора“. Према томе могао се овај човек по схватању многих правника са овог свог места само дисциплинарним путем а не пак и „по потреби службе“ кретати.

Најзад Школски Савет у својој одлуци није рекао, да је његово решење извршио без обзира на евентуалан призив. Па кад Школски Савет не налаже извршност свог решења, одкуд дође епарх. Школски Одбор да он буде „јуначнији“ од самог оног, који је исто решење донео. — И ми се доиста чудимо „Бранику“ и његовим стубовима, који како се вели, сами пију вина а другима воду препоручују! Та како се они владаху пре неких 18 година у једном спору новосадске црквене општине са тадашњим учитељима својима, који је захтев речених учитеља исти Шк. Савет као праведан усвојио, а г. г. Др. Вучетић као тадањи председник, и Паја Гостовић као потпредседник исте општине на угарску владу призивом обратише. Зашто онда иста господа нису напали Шк. Савет и епарх. школски одбор бачки, што нису извршили решење Школског Савета пре него што министар своју буде рекао. Хја, то је било, па се заборавило, али онај, који хоће објективан суд да изриче, треба увек најпре од себе да почне, а не у недосљедности да пада.

Па кад се све ово, што смо у овом чланку изнели, реасумира, шта излази отуд? Излази то, да је цео чланак „Браник“-ов са извесном тендецијом написан. Да има тенденције у истом чланку, говори онај страстан и пуно жучи написан нападај. Тај нападај на вршачку епарх. скупштину треба да послужи некоме, да може стати за врат — радикалима. А тај неко, јесте наш најњи — Саборски Одбор, који без поверења и мандата натреса се над нашом јадном автономијом и чека, да га са његовог места брахијално стерају. На њих гледа „Браник“ и упире прстом на вршачку епарх. скупштину, пошто је исту као плод расула и анархије „најсолиднијим начином“ окарактерисао! Па на такој работи ми „Бранику“ само честитати можемо, јер од кога је — добро је!

Али једно велимо: ко сеје анархију горе, нека му не буде криво, ако се деси да се зацари анархија и доле!

Клин — с клином! Само на посао — одважно, неустрашиво! Што горе, то боље! Дуго и онако не може више овако!

Др. Б. И.

Из Мађедоније о Мађедонији.

VI.

Грци су се прилично дуго одмарали на мало заслуженим успесима, после поњих несретног рата са Турском 1897. године, и сретни што очуваше Тесалију, а јаче привукоше себи Крит, задовољавали су се неко време тиме, да очувају тековине, које им је Васељенска Патријаршија, служећи искључиво интересима Јелинизма, вековним радом својим спечалила. Но из те резерве, видимо, да Грци излазе сада. Они су се, брзо заборавив своје „Rückwertskonzentrirungen“ пред турском војском на Лариси, Валестину и Домокосу, спријатељили са Турцима, те сад њиховом помоћи бесомучно кидисавају на Србе, вернике Патријаршије у солунском и битољском вилајету, а помаљају свој интригански прст чак и у Скопљу, где сем грчког конзулата, немају ни једне чисте грчке куће, али имају згодно оруђе у неколико гркоманско-цинцавских букача. Грчки утицај првенствено преко цариградске Патријаршије на данашње прилике у Мађедонији, дакле и сада није незнатан и погрешка би била потцењивати га, и ако су гласови о измирењу цркава (Патријаршије и Егзархата) под Јоакимом III., умукли. То би измирење било по Србе од недогледне штете, стварне би користи имали једино Бугари, а Грци би добили само мрвице: уклањање егзарха из Цариграда и добили би неколико јужних епархија, у којима у осталом и сад добро стоје.

Измирење Грка и мађедонских Аромуна (Цинцара), што би, веле, требала да буде последица овогодишњег састанка краљева, румунског и грчког у Абацији, имало би практичних користи само по Грке. Они би се ослободили не толико по њих опасне, колико ипак досадне румунске агитације и до 30 румунских школа међу мађедонским Цинцарима, који су чини нам се, већ провиђењем одређени да буду Грци, као што у ствари Цинцари и сад носе заставу Јелинизма и одржавају грчку партију у Мађедонији, јер, буди узгред речено, правих Грка у Мађедонији и нема. Грци би се, наравно, тиме нешто ојачали, а то њихово снажење наравно да не би остало без штетног утицаја по Србе, вернике Патријаршије.

Изгледа, да су ово Румуни тако и схватили, те од измирења са Грцима, бар са грчком пропагандом у Мађедонији не, — не би пишта. Сво се „измирење“ бар за сада свело на посету румунских ђака у Атини. Румунске школе у Мађедонији, — за које се говорило летос, да ће се затворити а румунска пропаганда повући са попришта борбе против Грка, — отворише се поново, а борба за очување Цинцара од јелинизирања наставила се старом енергијом. Може бити да се ово чини само за то, да се скрене, бар за неко време пажња од гласова о савезу грчко-румунском са ослонцем на тројни савез.

И ако је стање у Мађедонији озбиљно, и ако су бугарски комитети укријумчарили у њу преко 100.000 пушака, те своје присталице, Мађедонске Бугараше, наоружали и одушевили их за оружани покрет, ипак за то устанка у Мађедонији неће бити. Мађедонци нису елеменат за револуцију, то показује њихова новија прошлост. Од устанака старих Мађедонаца пре XIV. века против најезде и владавине грчке и бугарске (против српске владавине у Мађедонији нису се они у прошлости никад бунили што није без карактеристике), прошло је много векова, и за то време се Мађедонци никада нису бунили против Турака. У том међувремену Маће-

---

ћу дочекати, да се сунце поново роди?... Неисказано тужна песма прође ми кроз душу и ја не чух ништа друго, као да је овај глас угушио сваки други глас на овоме свету. Учини ми се, као вековно јадиковање целог човечанства.

А у певање оне жене сливао се сад неки други, још дубљи глас. Тихо, без речи, пратио је тај глас певање оне женске и чинило се, као да слуша потмулу грмљавину из даљине.

И гласови биваху све то јачи као да су две силне трубе. Онај један, виши, беше основа певању; а онај други, нижи, руководио је тужну мелодију.

„Слепе су очи, а слепе и душе...
Те нема суза у већој тузи...“

Тај глас је долазио из грла оног човека с модрицом. Са свим се био скукуњио на својој столици. Врат испружио према оној женској, а лице му покрила она бујна коса, која се сад опружила до уста му.

»Смилујте се јадним слепцима...« одјекивало је тужно по пивници.

— Доста! — викну онај црни и лупи песницом снажно о сто.

— Мир! — рече човек с модрицом.

А она женска није ни чула ова два узвика. Затворених очију и даље је климала главом и мицала прстима на грудма:

„Помозите, који Бога знате...“

— О, о, о! — одјекивало је по соби.

Устадох. Брзо метнух на сто новац за пиво и хитно изиђох из пивнице напоље, где се већ такође са свим смркло било и где је ваздух такође био загушљив. — Јурио сам по улици, а затим полако ходећи изиђох у поље, које беше осветљено последњом светлошћу вечерње румени. Лакомо стадох удисати хладовити ваздух и погледах у небо, на којем се указаше већ прве звезде.

Преда мном, тамо према западу, пружио се широки и дуги друм. А са обе његове стране поређале се тужне тополе, те стоје немо и непомично, као да нешто ослушкују. Не миче се ни једна гранчица. Једна ноћна птица залепрша се у ваздуху, долетела је тако неприметно на своји мрачни крили, као што се дижу у души успомене — затим је и опет нестаде у мрачној даљини.

А ја одох све даље и даље. Преда мном нестаде вечерње румени, а у дубини моје душе одјекиваше тупо:

„Слепе су очи, а слепа и душа!...
Помозите, који Бога знате!...“

донци су се одвикли од оружја, а навикли се на робовање. Они, — без развијене националне свести, без правих идеала, који могу покренути један народ на оружје, — немају, дакле, подобности да праве револуцију. Иначе је Мађедонцу данас далеко боље но што је било његову деду и прамдеду. Није измешан са Арбанасима, као брат му у Старој Србији, па да осећа ужасан притисак зулума и безвлашћа; — у мађедонским окрузима има ипак власти, чији рад контролишу толики страни конзулати (којих у ужој Старој Србији има само и свега 2 у Призрену и један у Приштини), стање је, дакле, у Мађедонији далеко сноснije, но стање у ужој Старој Србији.

Нисам хтео, горњим редовима, рећи да у Мађедонаца нема жеље за ослобођењем. Ње има, само што ту жељу и тежњу неће Мађедонци никад сами и својом иницијативом и снагом остварити. Њима треба неко други, као и Бугарима, да донесе слободу на бакшиш и томе ће они бити благодарни, добри, вредни поданици. Буде ли ослободиоц Словенин, тим боље за њих, буде ли ослободиоц туђин, они ће, немајући нацијоналне и словенске свести, и новом господару, као сада Турцима кулучити и без оружаног протеста трпети његову владавину. Узгред напомињем, да је жеља за ослобођењем више развијена код сеоског, но код варошког становништва у Мађедонији. Сељак далеко више трпи (нарочито у помешаним турско-хришћанским селима) и од ајдука, и од сеоског чувара Турчина, и од заптије (жандара) и од бега и ћехаре му, и од несретних аграрних прилика и већег пореза и прореза. Варошанин свега тога нема на врату, он по овдашњии појмовима живи доста добро, лична и имовна безбедност већа је у вароши, но у селу, варошанин не плаћа сразмерно, велик порез, може слободно да ради своју трговину и занат, а узгред, не гоњен законом, може без бриге да глоби и кајишари сељаке.

Политички преглед.

Закон за народ. Талијанска влада као да је кренула најозбиљније, да помогне и олакша талијанском народу. Талијанска комора довршила је саветовање законског предлога о финансијским мерама и усвојила га је са 184 против 58 гласова. Тим законом установљено је, да се постепено укине сваки порез на брашно и хлеб и да се смањи потраживање од малих порезника, те да им се тиме олакша. У том закону има и других здравих и напредних установа. Комора се затим одгодила због празника на неизвесно време. Сенат ће о том коморином закључку расправљати јануара месеца.

Министарска криза у Бугарској. У бугарском собрању изјавио је министар-председник Каравелов, да је бугарски кнез њега, Каравелова, и даље оставио на челу владе. Кнез је претходно разговарао са многим политичарима. Сва је прилика, да ће собрање сада усвојити зајам, пошто је и француска банка продужила рок, да собрање своју последњу рекне у тој ствари.

Рат између Енглеске и Транзвала. У Лондон је стигла из Фолксруста вест, да су бурске вође одржале ратни савет. Установили су нов ратни план за пролеће. Познато је само толико, да ће прокрстарити аждајска брда, а томе походу на челу ће стајати Девет. Осим тога Бури се надају, пошто Свази само привидно пријатељски опходе са Енглезима, а у ствари су на страни Бура, да ће моћи помоћу њих добити из Европе праха, олова и хране. У осталом Бури су добро снабдевени коњима, храном и џебаном. — По свему овоме, рату још скорим неће бити краја.

Самртник.

Стајао сам на прозору железничких кола и гледао путнике. Неки господин, који беше изишао из железнице, махаше на прозор до мене и говорио је путнику, кога ја нисам видео:

— И ти нећеш да изађеш мало у Н. Сад?

— Не могу. Журим се!

— Та неће доћи, рекох ти. Њих двоје заједно неће.

— Жалосно ако неће!

— А шта ћеш ти?

— Та море, сад је и онако крај! Да се бар још једном последњи пут видимо и опростимо . . .

— Како знаш, збогом!

Кад је влак кренуо даље, рекох свом познанику који је стајао до мене: — Сигурно је реч о каквом самртнику! Још једном, последњи пут да се виде и опросте.

— Какав самртник? насмеја се мој познаник. Али мало после рече: — Имаш право! Ипак је о самртнику реч. И зар ти не знаш ко је ту до нас у колима?

— Не!

— Ја сам га познао по гласу! — И познаник ми рече име тога господина.

— Ах! Та то је члан саборског одбора. Путује у Карловце на седницу. Ово им је последњи пут. И заиста немају право они, који неће доћи. Треба бар да се виде последњи пут и да се — опросте.

Вести из места и са стране.

„Српска Домаја“. Од нове године почеће издавати друштво „Рад“ лист за забаву и поуку, под именом „Српска Домаја“, а уредник тог листа биће др. Славко Милетић. „Српска Домаја“ (домаја значи завичај у ужем смислу) попуниће велику и осетну празнину у нашој књижевности. Ми немамо листа, који би упућивао српску породицу у васпитању подмлатка, немамо листа, који би упућивао српску породицу у чувању здравља, а све то на напредним, научним начелима. То ће чинити „Српска Домаја“, а уз то ће се бавити и са забавом такође у напредном и српском правцу. Упозоравамо на књижевни оглас, што га доносимо у данашњем броју „Заставе“. Први број „Српске Домаје“ изаћи ће о Божићу и како се уредништво тога листа побринуло за велики број књижевника помагача, а и друштво „Рад“ хоће да учини све могуће, да тај лист остане на висини свог задатка, то се надамо да ће српске породице својски пригрлити овај толико потребан и користан лист.

Изгреди будимпештанских радника без зараде. Грађанство будимпештанско још је увек јако узрујано због оних изгреда будимпештанских радника без зараде, од прошле суботе. Влада велики страх да ће се ти изгреди још за време божићних дана поновити. Нарочито су огорчени они трговци, којима су дућани полупани, јер не само што су имали велико штете, већ и муштерија њихова из околине, која је редовно за благе дане код њих пазарила, данас неће то да чини. Они су управили молбу на полицију, да учини све што јој је у власти, те да спречи радничке изгреде бар за време божићних празника.

Олакшање у утеривању пореза. Министар финансија Владислав Лукач је погледом на утеривање порезе упутио објаву на све управитеље финансијске. У тој објави налаже им се, да онима особама, које су страдале, усљед каквог елементарног удара или друге несреће, даду рок до 1. јула идуће године, да плате порез.

Ретка појава. Пише нам наш пријатељ из Чакова: После више дневног лепог времена спустила се у прошлу недељу око 6 сати увече бујна топла киша уз непрестано севање муња и грмљавине, која је трајала до дубоко у ноћ. Данас опет освано најлепши пролетњи дан.

Жртва коцке. О грдној суми, коју је пре два три дана изгубио један пољски гроф у бечком жокејском клубу, говори се врло много. У аристократским круговима тврде, да је тај пољски гроф само тако изгубио ту грдну суму новаца, што је играо све на „дупло“. За четврт сата изгубио је милион круна. За њега се вели да је врло богат, да у руској Пољској има великих добара и годишње чиста прихода милион рубаља. Са највећом тајношћу крије се име тог пољског грофа, као што се крије и име оног угарског шпортсмана, који је грофу том однео преко 2 милиона круна. Најлепше је у ствари то што је у бечком жокејском клубу од дужег времена већ забрањено хазардно играње. Но види се колико се та забрана поштује. Није ово првина да по неки у бечком жокејском клубу изгуби тако грдну своту новаца. Тако је пре неколико година један познати аустријски гавалир изгубио толику своту новаца да је морао на много година уступити сав свој приход и од то доба живи повучено, далеко од Беча. За тим је један аустријски барон из врло угледне породице, изгубио таку грдну своту новаца, да је продао све што је имао, само да ту суму подмири а за тим је отишао у Транзвал, да тамо себи будућност створи. — Један руски гроф и један аустријски кнез играли су у бечком жокејском клубу једну партију билијара за по милиона форината, руски гроф изгубио је две партије једно за другим, а с тиме и милион и по форината.

Опроштај. Пишу нам из Рајева Села: „Данас се опростио од нас наш дични млади свештеник Душан Отлакан. Колико нам је на срцу био као први парох ове младе парохије не могу исказати. Ми, истина, очувасмо своју веру али присвојисмо стране обичаје. Колика је дакле борба била младог свештеника да нам разне стране обичаје искорени, то он најбоље знаде. Својим дивним богослужењем племенио је наша срца, крепио нас и снажио својим проповедима, нукао и упућивао нас на добро. Ја желим сретан пут нашем младом свештенику Отлакану у нади да ће у Малим Радинцима наћи достојна пријема братске слоге и љубави“.

Људи, који „једу“ земљу. Читамо, да је адвокат Вилијам Винзор, који је иначе веома образован човек, саставио у Сан-Лују, у Америци, удружење, чији чланови земљу „једу“. Вилијам Винзор тврди, да „једење земље“ јача човечији стомак, те тим начином не даје маха болестима стомака. Његова теорија оснива се на живот живине, које једу земљу и песак и да сва та живина никад не болује од стомака. Чланови тог удружења узимају по једну кашику, истина не чисте земље, но ситног чистог опраног, стерилизованог песка са обале реке Мисисипије у чаши воде, те промешано пију. То удружење, којем је исти адвокат и председник, броји сада 70 чланова. — Ко то неверује, стоји му од воље, да проба.

Против скупоће телефона. Будимпештанска трговачка и обртничка комора у својој последњој седници устала је одлучно против тога, што је телефон у Будимпешти тако скуп. Док се у другим државама плаћа годишње за телефон, кад се уведе у својој кући 70 круна и мање, док се у самим угарским варошима плаћа не више од 150 круна, дотле будимпештанци плаћају 300 круна годишње. Шта више није се само устало за то да телефон појефтини, већ се тражи, да се телефон обвезно заведе у свима кућама Будимпеште, као што је то случај по америчким варошима. И тамо је такса за телефон тако мала, да о њој не вреди ни говорити. У Берлину телефон није до душе обвезно заведен, али је такса тако мала, да га свака кућа скоро има. Грађанство будимпештанско врло се обрадовало овом кораку трговачке и обртничке коморе, и нада се, да ће се тај праведан захтев и остварити.

Време. Очекивати је и даље променљиво и топло време, а у источним деловима наше државе местимично кишу.

Вода. И Дунав, и Сава, и Тиса расту.

Г. Буду Будисављевићу
Ср. Карловци.

Онај чланак у „Застави“ писао сам ја. А оне речи о којима се распитујете, тичу се — као што је тамо изрично наведено — писца „Браникових“ чланака под С. Ако сте Ви писали оне чланке, онда се све тиче Вас. Ви морате знати на чему сте. Излишно Вам је било и питати.

У Новом Саду, 11. децембра 1901. г.

Јаша Томић.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

Стигли 11. децембра.

Краково. У Москви је била велика демонстрација против немачког конзулата. Демонстранти су здерали немачки грб и окаљали га.

Брисел. Околина Кригерова поверљиво преговара о томе, да се чича Кригер састане са Росберијем.

Ливерпол. У једном тунелу ливерполске електричке железнице букнуо пожар. Запалио се влак, јер се распрштила електричка машинерија, а упалила се дрва, на којима стоје шине, јер беху натопљена креозотом. Још један други влак ушао је у горући тунел. Ватра трајала од вечери до јутра. До сад извадили 6 лешина, но биће их много.

Трговина.

НОВИ САД, 11. децембра 1901. г. Пшеница пра квоће фор. 8·10—— н. Пшеница средња фор 7·80—90 н. Пшеница лакша роба фор. 7·50—60 н Наполица ф. 7·—— н. Јечам нови ф. 5·70—6·— н. Боб фор. 6·80—7 фор. — Кукуруз у зрну ф 4·60—70 н.

Маст 48 фор. Сланина сува 48 фор. дебала ко ђена 48 фор. Све од 100 килограма.

Све од 1 килограма.

Свињи угојени тешки 33—34 нов. живе
„ средњи . . 30—32 нов.
„ лаки . . . 28—29 нов. мере

Теоци . 33—34 нов. по клгр.
Јагњци —— по пару фор.
Овци . 8—16 по пару фор.

Стање воде под Новим Садом.

10. децембра било је . . . . . 2·22 мет.
11. децембра било је . . . . . 2·32 мет.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

„Рад“, деоничарско друштво за издавање српских књига и новина у Руми, покренуће од нове године лист под натписом:

„Српска Домаја“

лист за забаву и поуку.

Уредник:

Др. Славко Милетић.

„Српска Домаја“ намењена је српској породици. Задатак је овоме листу, да послужи српској просвети, уносећи у српски дом здрава и напредна просветна начела.

„Српска Домаја“ радиће у три главна правца:

I. „Српска Домаја“ пружаће српској породици одабрану и занимљиву забаву. Доносиће разноврсне радове из лепе књижевности, у првом реду изворне, а уз то добре преводе из словенске и стране књижевности.

II. „Српска Домаја“ радиће на васпитној задаћи српске породице, и доносиће у сваком броју поучне чланке о васпитању подмладка у напредном и српском духу.

III. „Српска Домаја“ стараће се о здрављу српских породица. Доносиће чланке из науке о чувању здравља по начелима модерне хигијене.

Ван тога ће „Српска Домаја“ претресати и друштвена питања, која иду у круг српске породице.

Обрађивање свију ових разноврсних предмета, биће поверено стручњацима, који ће се бринути, да пажљиво одаберу све оне најновије тековине на пољу науке и искуства, које се могу корисно применути на наш народни живот; да их прерађене у српском духу унесу у српски дом, те да на тај начин уђе што више нове, свеже крви у наш прилично учмали просветни живот.

Поред старијих већ признатих књижевника, имаће „Српска Домаја“ одушевљених и вредних помагача у своме тешком али благодарном послу и међу омладином, која је у првом реду позвана, да утече у напредном правцу на развитак свога народа.

„Српска Домаја“ излазиће у Новоме Саду сваке недеље у облику и обиму „Школског Одјека“.

Цена је „Српској Домаји“ 8 круна на годину, 2 круне на четврт године. Рукописи се шаљу дру Славку Милетићу у Вршац, а претплата администрацији „Српске Домаје“ у Нови Сад.

Ко жели да му се пошље угледни број „Српске домаје“ који ће изаћи већ о Божићу, нека се обрати на администрацију „Српске домаје“ у Нови Сад.

Управа друштва „Рада“ решила је, да претплата на сва три листа: „Заставу“, „Невен“ и „Српску Домају“ стаје укупно годишње 40 круна (место 42 кр.)

Управа друштва „Рада“.

Српско народно позориште.

Ред позоришних представа.

У четвртак 13. (26.) децембра: **„Господар од ковница“.** Позоришна игра у 4 чина, а 5 слика, написао Жорж Оне, превео с француског М. Ђ. Глишић.

---

†

Тужним срцем јављамо свима сродницима, пријатељима и познаницима, да нам се наш незаборављени брат, стриц и ујак

СТЕВАН ЧАВИЋ,

ТРГОВАЦ

после кратког боловања у својој 80-ој години 7. (21.) о. м. у 10 часова пре подне у вечност преселио.

Тело премилог покојника нашег лежи у Петефијевој улици бр. 8. а опојаће се у недељу 8. (22.) о. м. по подне у 3 сата у овдашњој Саборној цркви, а затим на Алмашком гробљу предати матери земљи на вечан покој.

Вечан му спомен!

У Новом Саду, 7. (21.) децембра 1901.

Ожалошћена породица.

---

†

Јавна захвалност.

Свима сродницима, пријатељима и познаницима, који су ми у мојој великој тузи за незаборављеним и драгим супругом

ЂОРЂЕМ МАРКОВИЋЕМ

срп. нар. учитељем

било усмено, било писмено изразили своје топло саучешће, овим изричем најтоплију захвалност.

Сматрам за дужност да се захвалим месном г. пароху а нарочито преч. молском свештенику наиме г. г. Душану Јосимовићу и Ђорђу Коцовићу, који су својим чинодејством увеличали опело и спровод незаборављеног ми друга.

Исто тако захваљујем присутним г. г. учитељима местним, ст.-бечејским и молским, који су свога колегу чика Ђоку дивно опојали и до вечне му куће испратили. Особита хвала нека је г. Тими Слепчевићу учитељу, који се при опелу лепим и дирљивим говором са покојником опростио.

Даље изричем благодарност сл. местној општини на дарежљивости и учињеној почасти своме учитељу; захваљујем местном поглаварству, пречасном римокат. свештенству и г. г. учитељима; захваљујем врлопошт. управници и учитељицама мест, калуђеричке школе, и напослетку многобројноме становништву без разлике вере и народности, које се искупило да испрати милога ми покојника до вечне му куће.

У *Бач Петровом Селу*, 1. (14.) дец. 1901.

Захвална

уд. **Паулина Марковић**
рођ. **Вујић.**

750

ОГЛАСИ.

СРПСКО ТРГОВАЧКО ПОДУЗЕЋЕ

ЈАПИЋ И ДРУГ

ФИУМА, via del Canale № 2.

Разашиљемо и приватним кућама у пакетима од 5 килограма у све крајеве Аустро-Угарске монархије, франко пошта и паковање, тако, да наручилац нема осим цене *никаква друга трошка.*

КАФА:

Сантос I., врло добра 1 кгр.		круна	2·60
Порторико, снажна кафа 1	„	„	3·20
Куба ароматична 1 кгр.	—	„	3·40
Цејлон оригинал 1 кгр.	—	„	3·40
Перл Порторико бирано зрно 1 кг.		„	3·30
Перл Цејлон најфинији 1 кгр.		„	3·80
Либерија-Менадо огромно зрно 1 кг		„	3·10
Златна Јава мирисава 1 кгр.		„	3·20
Мока права арапска 1 кгр.	—	„	3·80

ТЕЈА:

У оригиналним пакетима по $^1/_4$ крг:

Сушонг кинески $^1/_4$ кгр.	—	круна	3·60
Мандарин Караван руски $^1/_4$ кгр.		„	5·—
Царски Меланж $^1/_4$ кгр.	—	„	6·—

ЗЕЈТИН:

Прави маслинови	br. 1116 5 кгр.	круна	8.80
„ „	„ 1117 5 „	„	10.—
„ „	„ 1118 5 „	„	11·—

Кафа и зејтин најмање по 5 кила франко свуда. У један пакет кафе може се и више врсти засебно сложити.

Што се не допада примамо натраг и новац без одбитка повраћамо..

Молимо за многобројне поруке.

С поштовањем

Јапић и друг.

717 16—30 **Фиума, via del Canale № 2.**

ПРОДАЈЕМ

из слободне руке

моју трговину шпецераја и деликатеса заједно са целим намештајем, а такође дајем робу и на мање партије, са знатно умереним ценама.

З. АРСЕНИЋ

753 2—2 „код прног орла“ на главној пијаци.

!! НОВО !!

Издала задужбина И. М. Коларца

ДОН КИХОТЕ ОД МАНЧЕ

ВЕЛЕУМНИ ПЛЕМИЋ

МИГЕЛА СЕРВАНТЕСА — САВЕДРЕ

са шпањолског оригинала превео

Ђорђе Поповић — Даничар

у четири књиге 80 штампаних табака 1280 страна и 80 слика у тексту.

Цена је овом великом и врло занимљивом делу 4 фор. (8 круна)

Врло занимљиво

!! НОВО !!

* ФРОМОН И РИСЛЕР *

(Fromont jeune et Risler aîné).

РОМАН ИЗ ПАРИСКОГ ЖИВОТА.

Превео **Мита Ђорић.**

Ово је дело наградила француска академија.

Цена је овом чувеном роману — са 22 штампана табака (350 страна)

1 фор. 80 новч. (3 круне 60 пот.)

Врло занимљиво.

!! НОВО !!

МОРЕ БЕЗ ПРИМОРЈА.

НОВЕЛА ИЗ БЕОГРАДСКОГ ЖИВОТА.

Написао: **Јанко Веселиновић.**

Цена 25 новч. (50 потура).

Ко од горе наведених књига купи — добија **50%** рабата у књигама — а ко књиге жели увезане, онда рабат отпада.

НОВИ САД, новембра 1901.

721 3—5

СРПСКА КЊИЖАРА

БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА.

Врло занимљиво.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новоме Саду.